

Sognepræst Anders Kjærsg
Kronik i Fyens Stiftstidende:

Opstandelse i musik og poesi

En organist skulle engang have spurgt en præst: "Kan man være kristen uden at være musikalsk?" Præsten mente, at det kunne man nu nok. Selv svarede han: »Nej, selvfølgelig kan man ikke det! – for den, som lytter til musik, lytter til noget helt uforståeligt, og lader sig dog føre af det.«

Organistens argumentation er ikke forskellig fra Martin Luthers. Han taler også om troen på Guds ord i forhold til musikken og tonerne. Man skal lytte til forkyndelsen, som man lytter til sangen, skriver han. Det ligger næsten i Luthers navn - lutter øre er det øre, der hører det, man ikke kan begribe. Luther mente sågar, at man skulle stikke øjnene ind i ørene, så man for sit indre blik kunne se det, man hørte.

Den danske rockmusiker Johnny Madsen udtalte for nogen tid siden, at der nødvendigvis måtte eksistere en Gud, ellers kunne Mozart ikke have skrevet sin musik. Hvor vidt det er et plausibelt gudsbevis, kan man jo diskutere. Men erfaringen af Guds nærvær gennem musik er der ingen tvivl om.

Søren Kierkegaard siger det samme. Han priser også Mozarts musik, fordi den formår at fange eller fastholde det, der ligger uden for erkendelsens og sprogets grænse. Mozarts musik er anelsens musik, der giver én en fornemmelse af noget, der er større og mægtigere.

Vi kender det fra gudstjenesten. Her er musikken og sangen af lige så stor betydning som tekstlæsninger og bekendelser. Musikken stemmer vores sind, så vi åbner os for Guds ord og istemmer og lovsynger ham en tak for den lyse dag. Af samme grund ville det være svært at forestille sig en påskegudstjeneste uden Grundtvigs salme om påskeblomsten.

Beretningen om den tomme grav; at Jesus er Kristus og er opstået fra døden, overgår det mennesket kan begribe, og sproget kan rumme. Det kan vi kun tro på. Vi kan ikke bevise det. Derfor bruger vi salmer og sang og musik og poesi, fordi det fører os derud, hvor erkendelsen ikke rækker.

Opstandelsen er det lysvæld bag ved lysvæld, vi fornemmer i Jakob Knudsens salme:

Lysvæld bag ved lysvæld i himlen ind,
did, hvorfra den kommer nu, morgnens vind,
ret som om det ånded af lyset ud -
o, du milde Fader, min skaber, Gud!

Det samme vi fornemmer hos Grundtvig i påskeblomstens nektar:

Påskeblomst! en dråbe stærk
drak jeg af dit gule bæger,
og som ved et underværk
den mig hæver, vederkvæger:
Hanegal og morgensang,
synes mig, af den udsprang;
vågnende jeg ser de døde
i en påske-morgenrøde.

Og hos Johannes Ewald i krigeren, der besejrer sin fjende og triumferende står ved siden af den tomme grav:

Løft højt dit glavind i din harm
mod dem, som trodse dig!
nedstyrt dem med en vældig arm
fra lyset - og fra mig.

Lige siden kirkens første år har man prøvet på at gengive opstandelsen. Ikke mindst har man prøvet på at gøre sig et billede af opstandelsen. Tænk blot på alle de alterbilleder, der findes rundt om i de danske kirker, og som har opstandelsen som motiv.

Det gælder eksempelvis for Heden kirke på Fyn. Her kommer den opstandne Jesus gående ud af graven. Billedet er malet således, at han altid har front mod beskueren, uanset hvilken vinkel, man ser det fra. Ved hans fødder ligger der et knækket spyd og en hjelm. De tilhører soldaterne, som korsfæstede ham, men disse er ikke til stede i billedet. Det er den sejrende Jesus, der kommer ud af graven. Han er opstået fra de døde.

Eller alterbilledet i Skelager kirke, der er malet af Arne Haugen Sørensen. Billedet har titlen "Opstandelsen" og er fra 1997. Det forestiller et par store hænder, der rækker ned fra himlen og løfter Jesus ud af graven. Hænderne fylder det meste af billedet og er holdt i lyse og letgrønne farver. Det virker,

som om hænderne kommer ud af intet, som om kroppen til hænderne er skjult bag ved eller oven over. Vi ser kun hænderne, men det er nok.

Graven og Jesus er i billedet væsentligt mindre end hænderne og er holdt i rødlige og gullige farver. Jesus ligger i de store hænder, der svæver over jorden, som ethvert andet menneske ville ligge, som et lille barn, der tages op af vuggen. Under hænderne ser vi graven, der langsomt forsvinder som et lille firkantet tomt hul i det fjerne.

Hånden er udtryk for Guds storhed. Hvis ikke Gud rækker den døde et par hænder, kommer man ikke op af graven: Ræk mig din hånd og jeg skal hjælpe dig. Så banalt er det, og så almægtigt er det.

Men det gælder også for Henrik Nordbrandt. I et digt fra samlingen *Glemmesteder* beskriver han opstandelsen i form af en hjort:

De viste mig dit ur, en guldring og noget blodigt tøj.
Da jeg afsvor alt, med hånden på den sorte bog
huskede jeg mit besvær med at skrive den
og lod mig binde fast til en lampe i en kæde.
Hulen, jeg sank ned i, havde jagtscener
i voldsomme farver på væggene
og længere nede fantasifulde dæmoner og uhyrer.
I det øjeblik jeg opdagede, at kæden ikke var fastgjort
til hulens rand, men til bunden
trådte du vældig frem for mig i en hjorts skikkelse.

Kodeordet i Nordbrandts digt er øjeblikket, der hvor erkendelsen af dødens realitet møder opstandelsens virkelighed. Her springer en hjort over graven, og sprænger ikke blot graven, men lænkerne som er hæftet til gravens bund, til døden og det ikke-værende. Endnu et billede på opstandelsen.

Det legemløse skal åbenbart gøres legemligt; som blomst, sol eller kriger; som en hjort. Opstandelsen skal have figur og sanselighed, hvis vi skal forstå, hvad meningen er; hvis vi skal tilnærme os den.

Hvad opstandelsen er i sig selv, ved vi til gengæld intet om. Den kan vi kun tro på. Vi kan tro på fortællingen: At Jesus Kristus var Guds søn, som blev korsfæstet og opstod, for ikke at døden og mørket skal være det sidste i den menneskelige tilværelse. Vi kan danne os billeder af den, men vi kan ikke komme bag ved billedet og få et sikkert bevis på dens rigtighed.

Billeder og musik er uundværlige, når vi lytter til forkyndelsen påskemorgen. De er med til at holde troens vished levende. Det vi ikke kan vide os sikre på, kan vi fornemme i billeder og musik. Men kun som en fornemmelse, hvor man skal høre det, der rækker ud over musikken og se det, der rækker ud over billedet. Påskeblomsten er jo mere end en blomst og lysvældet er mere end lys.

Den danske lyriker Johannes Jørgensen har et digt med titlen "At tro". Det lyder således:

At tro er at løfte sit Blik
til de evige Stjærner
og haabe mod Tvivl og vide mod Visdom,
at skjult i de svimlende Dybder
vaager der én, som vogter og værner.

At tro er at føle en Afgrund
under sit Liv og Virke –
en Afgrund af Mørke, en afgrund af Lys,
et Dyb af Jubel, et Dyb af Gys –
og vandre i Hverdagens Gader
som i en højtidelig Kirke.

Tro er en viden, man ikke kan vide sig sikker på. Eller tro er en viden, der på trods af viden eller på tværs af viden ved, at livets udfald i sidste instans er lagt over i Guds hænder. Det er Johannes Jørgensens erfaring. Den tomme grav sprænger enhver form for bevis. Her ender og begynder mennesket. Den er livets sidste grund – en afgrund af mørke og en afgrund af lys, et dyb af jubel og et dyb af gys. Det samme som kvinderne ved graven erfarede – en blanding af gys og glæde.

Og sådan er det med alt det væsentlige i det menneskelige liv. Det ytrer sig i en blanding af gys og glæde. Vi gyser for, at livet skal blive goldt og tomt, men glæder os på trods af det. Vi gyser for, at kærligheden skal vende sig til had og destruktion, men alligevel elsker vi. Vi gyser for, at mørkets skal tage magten, men på trods af det glæder vi os over lyset. Den tomme grav er både lys og mørke men dog som lys og opstandelsen er både gys og glæde, men dog som glæde.

Dette er en viden, som ikke siger sig selv. Den skal åbenbares. Fortællingen om den tomme grav er denne åbenbaring - en åbning ind til livets inderste mening. Her står vi ved udgangen og indgangen af livet, som det siges til os i dåben. Du er ikke alene, der er en, som vogter og værner ude bag de evige stjerner.

Lad os slutte, hvor vi begyndte, med musikken. En organist fortalte mig, at en salme ikke kan ende i mol. Det er interessant af den grund, at det kan evangeliet heller ikke. Fortællingen om Guds søn stopper jo ikke med korsfæstelsen.

Livet kan heller ikke ende i mol, for det kan mennesket ikke klare. Derfor hører vi forkyndelsen om den tomme grav, hvor mol slår over i dur, og vi får en akkord, man kan hænge sin tilværelse op på.

Johannes Jørgensen har et andet digt, der med poesiens skarphed fornemmer det påskemorgen handler om, og som fastholder den klang, der får livet til at svinge:

O alle Sommerhimlens Gud
højt over Træers Gyldentag,
før os af verdens solskin ud,
fra lys til lys, fra dag til dag!

Lys for mig og lys i mig,
lad mit hjærte brænde
som en flamme, tændt af dig,
indtil Livets Ende.